

Izhaja vsak dan razen sobot, nedelj
in praznikov
Issued daily except Saturdays,
Sundays and Holidays

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LETTO—YEAR XL

Cena lista je \$8.00

Entered as second-class matter January 18, 1933, at the post-office
at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

CHICAGO 23, ILL., TOREK, 1. JUNIJA (JUNE 1), 1948

Subscription \$8.00 Yearly

ŠTEV.—NUMBER 107

Uredniški in upravniki prostori:
2657 South Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Konvencija nove politične stranke bo v Philadelphiji

Odbor za Wallacea izdal oklic. Pričakuje se, da se bo konvencije udeležilo 2,500 delegatov in namestnikov

New York. — Narodni odbor za Wallacea je naznani, da bo ustanovna konvencija nove politične stranke v Convention Halli v Philadelphiji, Pa., 23. 24. in 25. julija. Oklic so podpisali in objavili Elmer A. Benson, načelnik odbora, in drugi uradniki. Benson je bil govor Minnesote.

Oklic je zaključen z deklaracijo, da bo nova stranka porazila reakcijo pri volitvah in zagotovila ameriškemu ljudstvu blagoslov izobilja in miru.

Dogovor med unijo in korporacijo

Zvišanje plače za 11 centov na uro

Detroit, Mich., 29. maja. — Korporacija General Motors in unija United Electrical Workers CIO sta naznani sklenitev dogovora glede podpisa pogodbe. Dogovor morajo odobriti člani unije.

Naznani o sklenitvi dogovora sta objavila H. W. Anderson, podpredsednik korporacije, in James J. Mattles, organizacijski direktor unije. Dogovor je bil dosezen na podlagi mezdne formule, katero sta odobrgili korporacija in unija združenih avtih delavcev zadnjem torem. Formula določa zvišanje plače za 11 centov na uro.

V tovarnah korporacije General Motors je usodenih okrog 40,000 članov unije United Electrical Workers.

Stavka poljedelskih delavcev v Italiji

Rim, 29. maja. — Poljedelski delavci so zastavali v severni Italiji, ko so bile njihove zahteve odbite. Poročilo pravi, da je stavki udeleženih čez 100,000 delavcev.

Stavka klavniških delavcev končana

Waterloo, Ia., 29. maja. — Člani unije klavniških delavcev CIO so odglasovali za končanje stavke proti Rath Packing Co. Pričakuje se, da se bodo vsi vr-

Mesta na zapadu pod vodo

Oblasti odredile evakuacijo prebivalcev

Portland, Ore., 1. jun. — Drveče vode reke Columbie in dotokov so poplavile nadaljna tri mesta v bližini Portlanda. Mesto Vanport, ki je imelo 18,000 prebivalcev, je uničeno. Voda je zalla nižine, ko so se porušili nasipi. Koliko ljudi je utonilo, še ni znano.

Oblasti so odredile evakuacijo prebivalcev iz treh naselbin. Tega Woodland, Wash., 20 milij severno od Portlanda, South Kelso, Wash., in Troutdale, Ore.

Hayden Island je pod vodo. Mesto Vanport, ki je bilo zgrajeno v vojem času, je v razvalinah. Lesene hiše, katere je zgradila vlada za delavce, so uničene. Delavci so bili v vajnem času uposleni v ladjičnicah Kaiser Co. Povzročena škoda se ceni čez \$30,000,000.

General MacArthur pozvan domov

Washington, D. C., 29. maja. — Senatni odsek za apropiacije je uglasil pot generalu MacArthurju, vrhovnemu poveljniku okupacijskih sil na Japonskem, za povrnitev domov. Sprejel je rezolucijo z apelom na generala, naj pride v Washington in nastopi pred kongresnimi odseki ter pojasni svoje mnenje o splošnih problemih, ki čakajo rešitev. Predsednik Truman je podprt apel senatnega odseka.

Kompanija ni razkrila, ali bo zvišala cene avtomobilov kot rezultat izravnave konflikta z unijo. Unija je prvotno zahtevala zvišanje plače za 30 centov na uro, potem pa je naznana, da se bo zadovoljila zvišanjem za 17 centov na uro. Kompanija je ponudila zvišanje za šest centov na uro. Povprečna plača delavcev je bila pred oklicem stavke \$1.50 na uro.

V stavki je bilo udeleženih okrog 75,000 delavcev, ki se bodo vrnili na delo. Kompanija je teden. Sklenjeni dogovor morajo odobriti člani eksekutivne sile, ki naj bi ustavila vojno v Palestini.

STAVKA PROTI CHRYSLER MOTOR CO. KONČANA

Okrog 75,000 delavcev se bo vrnila na delo

ZVIŠANJE PLAČE ZA 13 CENTOV

Detroit, Mich., 29. maja. — Sedemnajst dni trajajoča stavka proti Chrysler Motor Co., katero je oklicala unija združenih avtih delavcev CIO, je bila sični končana. V konflikt je poselil govor Kim Singler, in pridobil unijo in kompanijo za obnovno pogojan.

Unija in kompanija sta objavili izjavo o dosegli sporazuma, ki dolga podaljšanje veljavnosti pogodbe do 1. avgusta l. 1950.

Unija je izvojevala zvišanje plače za 13 centov na uro. Delavci so dobili dva centa več na uro kot 225,000 delavcev, uposlenih v tovarnah korporacije General Motors na podlagi osvojene mezdne formule.

Stavka proti korporaciji General Motors je bila odvrijetna s sklenitvijo nove pogodbe ta teden. Stavka je za odcepitev Južnoafriške unije od britskega imperija. Njeni zmaga je nadaljnji udarec imperiju, ki se razkraja. Malan bo nasledil Smutsa kot premier. Voditelji nacionalistične stranke so označili zmago pri volitvah za revolucijo.

Norman Matthews, direktor avtne unije in vodja stavke, je dejal, da je stavka proti Chrysler Motor Co. zdrobila opozicijo proti zvišanju plače v avtnej industriji. Ta se je postavila na stran jeklarske in drugih industrij, ki so se izrekli proti zvišanju plače. Podaljšanje pogodbe s Chrysler Motor Co. in zvišanje plače sta pridobitev avtne unije.

Kompanija ni razkrila, ali bo zvišala cene avtomobilov kot rezultat izravnave konflikta z unijo. Unija je prvotno zahtevala zvišanje plače za 30 centov na uro, potem pa je naznana, da se bo zadovoljila zvišanjem za 17 centov na uro. Kompanija je ponudila zvišanje za šest centov na uro. Povprečna plača delavcev je bila pred oklicem stavke \$1.50 na uro.

V stavki je bilo udeleženih okrog 75,000 delavcev, ki se bodo vrnili na delo. Kompanija je teden. Sklenjeni dogovor morajo odobriti člani eksekutivne sile, ki naj bi ustavila vojno v Palestini.

Parodi je predlagal, naj varnostni svet odredi ekonomske sankcije v soglasju z določbami čarterja Združenih narodov, ako bodo Arabci zavrnili apel za končanje sovražnosti. Rusija je sugerirala uporabo oborožene sile, ki naj bi ustavila vojno v Palestini.

Prihod razseljencev v Zdržene države

Washington, D. C., 29. maja. — Predlog, da Amerika sprejme 200,000 razseljencev, ki so v taboriščih v Nemčiji, Avstriji in Italiji, je bil sprejet v senatu. Senator Tydings, demokrat iz Marylanda, je sugeriral predsedniku Trumanu, naj sklice-

Domače vesti

Iz Cleveland

Cleveland. — Umrla je Magdalena Salaj, doma iz Nedeljice, Prekmurje, v Ameriki od 1912. Zapušča štiri sinove in pet hčer. — V Mendenhallju, Miss., je umrl Frank Fritz, star 59 let, doma iz Št. Ruperta, Dolensko, član Carniola Tent. Zadnjo jesev se je z ženo podal v Smearna Beach, Fla., zadnje dni pa se je vračal domov preko Mississippija, kjer je mislil obiskati svojo poročeno hčer. Na poti pa je zbolel in umrl pri hčeri. Njegovo truplo je bilo prepeljano v Cleveland. Poleg žene in hčere zapušča vnuka. — Cecilia Obed iz Collinwooda se nahaja v bolnišnici Glenville, kjer se morala podvrci operaciji. — Poročila sta se Edward Tramte in Anna May Slogar. Nevedsta je iz West Virginije.

Južnoafriški premier Smuts resigniral

Capetown, Južnoafriška unija, 29. maja. — Premier Jan C. Smuts je resigniral po porazu pri volitvah. Zmagala je nacinalistična stranka, katere vodja je dr. Daniel F. Malan. Ta stranka je za odcepitev Južnoafriške unije od britskega imperija. Njeni zmaga je nadaljnji udarec imperiju, ki se razkraja. Malan bo nasledil Smutsa kot premier. Voditelji nacinalistične stranke so označili zmago pri volitvah za revolucijo.

Predsednik Beneš nevarno bolan

Praga, Čehoslovakijska, 29. maja. — Jan Beneš, brat dr. Eduarda Beneše, predsednika čehoslovake republike, je povedal prijateljem, da je predsednik zelo bolan in da se je poslovil od njega. Jan se bo vrnil v Milwaukee, Wis., kjer je njegov dom, ker je njegova žena resno zbolela. Jan je došpel v Čehoslovakijsko pred dvema letoma.

Predsednik Beneš je včeraj praznoval svoj rojstni dan. Star je 64 let. Ameriški poslanik Laurence A. Steinhardt ga je obiskal in govoril z njim.

Parodi je predlagal, naj varnostni svet odredi ekonomske sankcije v soglasju z določbami čarterja Združenih narodov, ako bodo Arabci zavrnili apel za končanje sovražnosti. Rusija je sugerirala uporabo oborožene sile, ki naj bi ustavila vojno v Palestini.

Ameriška resolucija, zahtevajoča ustavitev sovražnosti v Palestini, je bila poražena na seji varnostnega sveta zaradi opozicije Velike Britanije. Resolucijo je slično zahtevalo je potem predložil ruski delegat Andrej A. Gromiko. Warren R. Austin, načelnik ameriške delegacije, je dejal, da ne bo revidiral svojega stališča.

Ameriška vlada pritiska na Veliko Britanijo z namenom, da ustavi pošiljanje britskega orožja arabskim delzelam. Trygve Lie, generalni tajnik Združenih narodov, je obdolžil Velikemu Britaniju, da hoče uničiti organizacijo Združenih narodov.

Nobenega izgleda ni, da bi se varnostni svet odločil za oklic embarga. Ako bi se, ne bi Trumanova administracija mogla preklicati embarga na izvoz orožja v dežele Srednjega vzhoda. Zidje ne morejo kupovati orožja v Ameriki, dokler je embargo na pošiljanje orožja Arabcem in židom.

Mednarodno konferenco, na kateri naj bi bile razprave o problemih razseljencev,

Židje v Jeruzalemu se podali

Velika Britanija odpoklicala častnike

Kairo, Egipt, 29. maja. — Židje v starem delu Jeruzalema so kapitulirali pred arabsko ligjo transjordanskega kralja Abdulla, toda bitka za kontrolo vsega mesta se nadaljuje. Sestrandi in izmučeni židje so se morali podati premiči arabske obrožene sile.

Poveljstvo židovske armade poroča o ljudih bitkah z Arabci na cesti med Jeruzalemom in Tel Avivom. Enote židovske armade so okupirale tri arabske naselbine na zapadni strani Jeruzalema. V bitkah je zavojovan več tisoč židov in Arabcov.

Egiptski letalci so ponovno metali bombe na Tel Aviv, kjer je sedež vlade Izraela, nove židovske države. Bombe so porušile več poslopij.

London, 29. maja. — Attleejeva vlada je odpoklicala britske častnike, ki služijo v arabskih legijah, iz Palestine. Naznanih je, da ima nove načrte glede izravnav konfliktu med židi in Arabci v Palestini.

Odpoklicani ni bil britski general John Glubb, poveljnik arabske legije. Velika Britanija je na seji varnostnega sveta, da bo ustavitev streljanja in sovražnosti, toda odziva niso dobili.

Cadogan je sugeriral, naj se avtočloči za akcijo v smislu člena čarterja Združenih narodov, ki določa ekonomske sankcije in uporabljanje vojaške sile v situaciji, ki ogroža svetovni mir.

Cadogan je izjavil na seji varnostnega sveta, da bo Velika Britanija še nadalje pošiljala orožje v deželi Srednjega vzhoda. Zidje ne morejo kupovati orožja v Ameriki, dokler je embargo na židom.

Nobenega izgleda ni, da bi se varnostni svet odredil za oklic embarga. Ako bi se, ne bi Trumanova administracija mogla preklicati embarga na izvoz orožja v dežele Srednjega vzhoda. Zidje ne morejo kupovati orožja v Ameriki, dokler je embargo na pošiljanje orožja Arabcem in židom.

Parodi je predlagal, naj varnostni svet odredi ekonomske sankcije v soglasju z določbami čarterja Združenih narodov, ako bodo Arabci zavrnili apel za končanje sovražnosti. Rusija je sugerirala uporabo oborožene sile, ki naj bi ustavila vojno v Palestini.

Ameriška resolucija, zahtevajoča ustavitev sovražnosti v Palestini, je bila poražena na seji varnostnega sveta zaradi opozicije Velike Britanije. Resolucijo je slično zahtevalo je potem predložil ruski delegat Andrej A. Gromiko. Warren R. Austin, načelnik ameriške delegacije, je dejal, da ne bo revidiral svojega stališča.

Ameriška vlada pritiska na Veliko Britanijo z namenom, da ustavi pošiljanje britskega orožja arabskim delzelam. Trygve Lie, generalni tajnik Združenih narodov, je obdolžil Velikemu Britaniju, da hoče uničiti organizacijo Združenih narodov.

mednarodno konferenco, na kateri naj bi bile razprave o problemih razseljencev,

ANGLIJA ZA SKLENITEV PREMIRJA V PALESTINI

Zalagal bo še arabske dežele z orožjem in strelivom

AMERIŠKA RESOLUCIJA PORAŽENA

Lake Success, N. Y., 29. maja. — Britski delegat Alexander Cadogan je na seji varnostnega sveta Združenih narodov predlagal sklenitev premirja v Palestini. Trajalo naj bi štiri tedne, v tem času pa naj bi poštna komisija Združenih narodov skušala pridobiti žide in Arabce za pogajanja v arhiv izravnave konfliktu. Pošiljanje orožja židom in Arabcem naj se ustavi v času premirja.

Varnostni svet je nasičil že pet apelov židom in Arabcem za ustavitev streljanja in sovražnosti, toda odziva niso dobili. Cadogan je sugeriral, naj se avtočloči za akcijo v smislu člena čarterja Združenih narodov, ki določa ekonomske sankcije in uporabljanje vojaške sile v situaciji, ki ogroža svetovni mir.

Cadogan je izjavil na seji varnostnega sveta, da bo Velika Britanija še nadalje pošiljala orožje v deželi Srednjega vzhoda. Zidje ne morejo kupovati orožja v Ameriki, dokler je embargo na židom.

Nobenega izgleda ni, da bi se varnostni svet odredil za oklic embarga. Ako bi se, ne bi Trumanova administracija mogla preklicati embarga na izvoz orožja v deželi Srednjega vzhoda. Zidje ne morejo kupovati orožja v Ameriki, dokler je embargo na pošiljanje orožja Arabcem in židom.

Parodi je predlagal, naj varnostni svet odredi ekonomske sankcije v soglasju z določbami čarterja Združenih narodov, ako bodo Arabci zavrnili apel za končanje sovražnosti. Rusija je sugerirala uporabo oborožene sile, ki naj bi ustavila voj

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT

GLASILLO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovenske National Benefit Society

Narodnina za Združeno države (izven Chicago) in Kanado \$8.00 na leto, \$4.00 za pol leta, \$2.00 za četrt leta; za Chicago in okolico Cook Co., \$8.50 za celo leto, \$4.75 za pol leta; za inozemstvo \$11.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$8.00 per year; Chicago and Cook County \$8.50 per year; foreign countries \$11.00 per year.

Cene oglašev po dogovoru.—Rokopisi dopisov in posredovani člankov se ne vratajo. Rokopisi literarne vsebine (črte, pesni, drama, pesni itd.) se vranejo pošiljalcu le v slučaju, če je priložil podpisino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik z listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

128

Mrzla vojna in Čile

"Rusija se zopet poslužila veta v varnostnem svetu; v enem dnevu je dvakrat vetrila preiskavo komunističnega pušča v Čehoslovaki." To je bila zadnji torc najvažejših vest iz Laže Succesa. Skrbno so jo notirali in ji dali prominentno mesto vsi meščanski dnevniški širok dežel, nekateri tako, da je zgodila vsakega čitatelja. Pridno so jo premelivali tudi radijski poročevalci in komentatorji. Skoro vso si doставili, da je bil to 24. in 25. vetro s strani Rusije. Nekatera poročila so omenjala, da je oba predloga za to preiskavo stavljal predstavnik Čileja, v drugih poročilih je bila ta značilnost—"vetirana".

Kar nas pri tem najbolj zanima, je dejstvo, da je ta predloga stavljal zastopnik vlade, ki se čisto nič ne loči od predvojnih in medvojnih fašističnih režimov v Evropi. Kar je pri tem značilno, je to, da je v Čileju pred dobrim letom prišlo do notranje sprememb, da so bolj puščiščni način kakor prošlega februarja v Čehoslovaki. Predsednik Gonzales Videla, ki je bil leta 1946 izvoljen kot kandidat vseh centrističnih in levicarskih strank—asortiranih liberalcev, socialistov in komunistov—je knalu po ustoličenju in po obisku dveh ameriških kapitalistov enostavno pometal iz kabimenta vse liberalno in delavsko usmerjene minstre in pričel vladati z vojaštvom, policijo in strojnricami.

Če je na mestu kaka preiskava o notranjem preobratu v Čehoslovaki, s strani varnostnega sveta Z. N., tedaj bi bila še bolj na mestu preiskava notranjega preobratu v Čileju. Sigurno je, da je tudi sedanji čehoslovaški režim stokrat bolj demokratičen kakor je čilejski, o katerem je agencija Allied Labor News nedavno prisnela sledeče poročilo iz Santiaga:

"Santiago, glavno mesto Čileja, izgleda kakor da bi bilo v vojni. Polovica mesta je vsako noč popolnoma zatemnjena. Na delavski prazniki prvega maja sta vojaštvo in policija s strojnircami patroličala sieherni blok in sieherno vujačne poslopje.

Gonzales Videlova vlada se namreč poslužuje strojno v svoji in po Ameriki sponsorizirani "vojni proti komunizmu." Zatemnitve mesta je posledica pomanjkanja elektrike, kar pogorjava tekočo ekonomsko krizo; radi tega pomanjkanja elektrike tudi tovarne obratujejo omejeno. Santiago Power Co. (last General Electric, USA) ni povečala producijo elektrike, na drugi strani pa je narašio prebivalstvo in industrije. Vlada se pa ne upa zgraditi svoje elektrarne, ker bi se s tem zamerila General Electric Co. Poleg tega pa je tudi preveč zaposlena pri zatiranju delavstva. Toda ne glede kako si prizadeva, da bi ustregla Ameriki, tukaj niso na razpolago takva "posojila" za gospodarske projekte kakor jih določa Marshallov načrt.

Delavcem je zdaj prepovedano, da bi se borili za izboljšanje svojega položaja, in to posebno ne v podjetjih, ki so v ameriških rokah. Delavski voditelji so bili pomeneti v ječe, ker so pri Sewellovih bakrenih rudnikih zahtevali višje plače; te rudnike, ki so med največjimi na svetu, lastuje Anaconda Copper Co. Ko so nitratni ruderji v Tarapaci in Antofagasti zahtevali več hrane in boljša stanovanja, je bilo nanje poslano vojaštvo in letala, "da zaduše komunistično revoltijo." Kakor pravi Gonzales Videla, so delavci lahko zadovoljni s tem, kar imajo, kajti "Čileci itak preveč jedo in pijo."

Na drugi strani pa se "boljši sloji" brezkrbno vozijo v najnovijih ameriških avtih modela 1948 po glavnih ulicah Santiaha, Valparaisa, Vina del Mar in Concepcion in rajajo po razkošnih nočnih klubih, ki so natrpani profitarjev in uradnikov. S svojo uradniško ekspedicijo v Antarktik je predsednik zapravil milijone, toda trgovine, v katerih delavci kupujejo svoje potrebujočine, nimajo dovolj sladkorja, čaja, kave in drugega vsakdanjega življa. Včasih vidite pred kako trgovino že zgodaj zjutraj do tri milje dolgo vrsto gospodinj, ki čakajo, da se odprejo vrata. Cena kruha, mesa, krompirja in jedilnemu olju se je v zadnjem letu potrojila. Obliko si danes lahko kupi le bogatin.

Vse to se je pričelo po 4. septembrnu 1946, ko je bil Gonzales Videla izvoljen za predsednika republike. Kandidiral je na delavskem programu. De izvolitve so mu pomagali Mevlini komunistični glasovi. Nekaj tednov pozneje sta prišla k predsedniku dva gentlemana iz Wall Streetsa, "da z njim napravita kupčijo." Ta gentleman sta bila E. Tappan Stannard, predsednik Kennecott Copper Co., direktor Braden Copper Corp. in firme J. P. Morgan, ter James T. Hobbins, predsednik Anaconda Copper Co. in Chile Copper Co., ki sta podružnici J. P. Morgana. Od njega sta zahtevala, naj zatre komuniste, napravi konec stavkam in zniža davke na baker, ki je glavni vir vladnih dohodkov.

Predsednik je potem obvestil deželo, da se kuha svetovna kriza, da bo Amerika kmalu v vojni s Sovjetsko unijo in da se mora Čile odločiti. Stotine unijskih voditeljev in progresscev je bilo poslanih v koncentracijske taborišča. Plače so tlačili k tloru. Cene so se začele dvigati. Nastala je velika brezposelnost in beračenje po ulicah je postalna narodna institucija. Vladno časopisje in radio sta o tem molčala. Posvetila sta se "rdečim zarotam," ki so jih odkrivali dan za dnem.

Čilejeti sedaj žive v politički državi, toda to jih ne plasi. Delavstvo je bilo prodano, toda se pripravlja na nov podvig.

Nedavno je bila ustanovljena nova koalicija, katero tvorijo socialisti, komunisti, nekaj radikalcev (člani Videlove stranke) in neodvisni demokrati. Imenuje se Narodna demokratična fronta, o kateri se bo več slišalo v bodoče. To bo dobra novica za delavstvo vseh Amerik in slabu novico za Anaconda Copper Co. in J. P. Morganovo firmo.

Tako govoriti to poročilo, ki pokazuje, kakšne so razmere v Čileju in komu služi Videlova vlada, ki je pred meseci pretrgala diplomatske stike z Rusijo. Jugoslavijo in Čehoslovakijo kot pokorna debla Wall Streeta in državnega departmента.

V zvezi s prej omenjenimi poročili je značilno tudi to, da si je

Glasovi iz naših naselbin

Izdala svoje sorodnike

Frontenac, Kan. — Namenila sem se opisati tragično smrt moje pol sestre Mete Gorene in njenega moža Janeza. Ona je bila stara 70 let, njen mož pa 76 let, a morska sta umrli pod Hitlerjevem mečem. Živila sta mnogo let v Raumelu pri Castru, Westfalia, Nemčija. Tam je živila tudi od njene sestre hči Helena, doma iz Trbovelj. Njen oče se je pisal Janez Stražar.

Helena pa je težko čakala smrt svoje tete ali moje sestre, da bi pograbila njen premoženje. Lakomnost pa jo je tako daleč zavedla, da je šla k gestu in po nedolžnem izdala mojo sestro in njenega moža. A tudi ta grdi zločin ji ni bil dosti in je izdala še svojega moža.

Strašno me je presulinilo, ko sem izvedela za ta zločin. Ko sta bila obe mrtvi, se je polakomnila hranilne knjižice in vsega. Ta zločinka še vedno živi nekje v Westfali, ki je pod ameriško kontrolo. Rada bi vedela, če bi se dalo na kakšen način pisati tamkajšnjem oblastem, da bi prejela kazens za njen zločinsko delo.

Dala je omoriti svojo lastno tetu, strica in moža, zato zasuži najhujšo kazens. Zelo bi bila vesela, če bi prišla pod ključ. Eden njenih stricov je svoj čas živel v Illinois in se je pisal Frank Tratnik. Če bi čital ta dopis,

Pokojna sestra Meta in jaz sta bili hčeri Jožeta Korošca iz Zagorja ob Savi. Upam, da bodo ta dopis čitali tudi naši sorodniki v Trbovljah.

Tukaj priobčem pismo od brata grde izdajalke, v katerem pove, da je zakrivila smrt teh sorodnikov. Pismo se glasi v izčrkpu:

"Draga teta in stric!—Najprvo želim vsem skupaj veselo velikočno praznico. Naznamjan Van, da je moja sestra Helena kriva smrti Mete in Janeza Goranca ter njenega moža. Ona se je polastila vsega premoženja, ki je ostalo za njima. Tudi meni je grozila, da me bodo Nemci ustrelili. Ona je bila pri gestu.

V prihodnjem pismu bom natančno opisal, kako se je zgodilo. Meni je vse povedala Lomščka tet in drugi. Da, se me ne in mojo družino je hotela pokončati."

Tako piše njen lasten brat o izdajalki. Dobila sem tudi poročilo, da je že ves denar zavrnila.

Moji pokojni sestri Meti nisem nič pisala v vojnem času, ker sem se bala, da bi jo spravila v kakšno sitnost.

Drugih posebnih novic ni v Frontenaku. Slovenci smo po včerini stari in nas ni več veliko. Počasi bomo šli vse rakom življeti in mislim, da nas ne bo treba pobiti. Alojzija Sušnik.

Iz Springfielda

Springfield, Ill.—"Ljubi maj, krasni maj, konec zime je tedaj," se glasi pesem, ali tukaj je še vedno hladno in tudi v vročih ne raste kot bi moral, ker je veter hladen, čeprav je sonce gorko.

V Slovenskem delavskem domu smo praznovali delavski praznik Prvi maj. Zabave je bilo dovolj, samo rojaki iz našega mesta se ne zavedajo poročila o tem, da je zamudil prav veselo družbo. Prisli pa so rojaki iz Witta, in sicer Korberjevi, Permetovi in tudi naš pečar Luka Podbregar. Vsi so dejali, da se imenovali.

Frahces Perme je tudi pristopila v gospodinjskemu klubu, tako da smo pridobili v mesecu aprilu dve članici. Druga je Mary Strukelj.

Mary Bezgovšek pa je darovala

Nedavno smo čitali o velikih nemirih Korejcov na Japonskem. Nastali so radi tega, ker so Japonci zaprli korejske zole. Slike kaže "delovanje" Japonske policije nad korejskimi demonstranti.

vajala klubu lep klekljan predpasnik, katerega je dobila Rozi Zaverl. Blagajna gospodinjskega kluba opaziram na sejo, ki se bo vrnil 6. junija v Slovenskem delavskem domu, začetek ob treh popoldne. Ker bodo na dnevnem rednu volitve odbornice za prihodnje leto, je dolžnost vseh članic, da se gotovo udeleže te važne seje. Dobro bi bilo, da bi izvolile drugo predsednico, ker jaz imam to mesto že od začetka. Morda bi imela kakšna druga članica večji vpliv. Torej udeležite se te seje!

Naj se omenim, da sem se z družino udeležila svatbe, ki se je vrnila v Auburnu. Rupnikova hči Mary se je omozila z Johnom Spolletijem na dan 1. maja. Nevesta in ženin sta dobro poznana v tej okolici. Svatba se je vrnila na domu nevezne. Jedače in pijače je bilo na pretek. Za ples pa je figral Frank Sterbenc, da se je treselj pod Novoporočencima iskrene čestitke! Vsa družina Johana Rupnika spada k SNPJ.

Antonia Church, predsednica slovenskega kluba.

Razni komentarji

Bellingham, Wash.—Pred vno in v času vojne je bilo veliko govorjenja o "One World" —enem svetu. Zdaj pa o tem nič več ne slišimo. Zakaj ne? Zato, ker imamo dva svetova. Toda moje mnenje je, da "en svet" gotovo pride, oziroma en sistem! Vsi znaki kažejo, da kapitalizem počasi, a sigurno izgubila v londcih. Vsi družini spada k SNPJ.

Bellingham, Wash.—Pred vno in v času vojne je bilo veliko govorjenja o "One World" —enem svetu. Zdaj pa o tem nič več ne slišimo. Zakaj ne? Zato, ker imamo dva svetova. Toda moje mnenje je, da "en svet" gotovo pride, oziroma en sistem! Vsi znaki kažejo, da kapitalizem počasi, a sigurno izgubila v londcih. Vsi družini spada k SNPJ.

Bellingham, Wash.—Pred vno in v času vojne je bilo veliko govorjenja o "One World" —enem svetu. Zdaj pa o tem nič več ne slišimo. Zakaj ne? Zato, ker imamo dva svetova. Toda moje mnenje je, da "en svet" gotovo pride, oziroma en sistem! Vsi znaki kažejo, da kapitalizem počasi, a sigurno izgubila v londcih. Vsi družini spada k SNPJ.

Bellingham, Wash.—Pred vno in v času vojne je bilo veliko govorjenja o "One World" —enem svetu. Zdaj pa o tem nič več ne slišimo. Zakaj ne? Zato, ker imamo dva svetova. Toda moje mnenje je, da "en svet" gotovo pride, oziroma en sistem! Vsi znaki kažejo, da kapitalizem počasi, a sigurno izgubila v londcih. Vsi družini spada k SNPJ.

Bellingham, Wash.—Pred vno in v času vojne je bilo veliko govorjenja o "One World" —enem svetu. Zdaj pa o tem nič več ne slišimo. Zakaj ne? Zato, ker imamo dva svetova. Toda moje mnenje je, da "en svet" gotovo pride, oziroma en sistem! Vsi znaki kažejo, da kapitalizem počasi, a sigurno izgubila v londcih. Vsi družini spada k SNPJ.

Bellingham, Wash.—Pred vno in v času vojne je bilo veliko govorjenja o "One World" —enem svetu. Zdaj pa o tem nič več ne slišimo. Zakaj ne? Zato, ker imamo dva svetova. Toda moje mnenje je, da "en svet" gotovo pride, oziroma en sistem! Vsi znaki kažejo, da kapitalizem počasi, a sigurno izgubila v londcih. Vsi družini spada k SNPJ.

Bellingham, Wash.—Pred vno in v času vojne je bilo veliko govorjenja o "One World" —enem svetu. Zdaj pa o tem nič več ne slišimo. Zakaj ne? Zato, ker imamo dva svetova. Toda moje mnenje je, da "en svet" gotovo pride, oziroma en sistem! Vsi znaki kažejo, da kapitalizem počasi, a sigurno izgubila v londcih. Vsi družini spada k SNPJ.

Bellingham, Wash.—Pred vno in v času vojne je bilo veliko govorjenja o "One World" —enem svetu. Zdaj pa o tem nič več ne slišimo. Zakaj ne? Zato, ker imamo dva svetova. Toda moje mnenje je, da "en svet" gotovo pride, oziroma en sistem! Vsi znaki kažejo, da kapitalizem počasi, a sigurno izgubila v londcih. Vsi družini spada k SNPJ.

Bellingham, Wash.—Pred vno in v času vojne je bilo veliko govorjenja o "One World" —enem svetu. Zdaj pa o tem nič več ne slišimo. Zakaj ne? Zato, ker imamo dva svetova. Toda moje mnenje je, da "en svet" gotovo pride, oziroma en sistem! Vsi znaki kažejo, da kapitalizem počasi, a sigurno izgubila v londcih. Vsi družini spada k SNPJ.

Bellingham, Wash.—Pred vno in v času vojne je bilo veliko govorjenja o "One World" —enem svetu. Zdaj pa o tem nič več ne slišimo. Zakaj ne? Zato, ker imamo dva svetova. Toda moje mnenje je, da "en svet" gotovo pride, oziroma en sistem! Vsi znaki kažejo, da kapitalizem počasi, a sigurno izgubila v londcih. Vsi družini spada k SNPJ.

Bellingham, Wash.—Pred vno in v času vojne je bilo veliko govorjenja o "One World" —enem svetu. Zdaj pa o tem nič več ne slišimo. Zakaj ne? Zato, ker imamo dva svetova. Toda moje mnenje je, da "en svet" gotovo pride, oziroma en sistem! Vsi znaki kažejo, da kapitalizem počasi, a sigurno izgubila v londcih. Vsi družini spada k SNPJ.

Bellingham, Wash.—Pred vno in v času vojne je bilo veliko govorjenja o "One World" —enem svetu. Zdaj pa o tem nič več ne slišimo. Zakaj ne? Zato, ker imamo dva svetova. Toda moje mnenje je, da "en svet" gotovo pride, oziroma

IZDELovalci duševnega strupa

(O AMERIŠKEM FILMU)

Sovjetski filmski režiser in profesor moskovske Filmske akademije S. M. Eisenstein je malo pred smrтjo napisal za sovjetski časopis "Znanost in življenje" članek, v katerem je obrazložil mnenje sovjetskega človeka o ameriškem filmu. Članek vsebuje med drugim tudi naslednje:

"Hollywoodska proizvodnja je dala že več ultrareakcionarnih filmov. Dovolj je, če navedemo dokaz enega izmed najbolj popularnih ameriških filmov "Mučenje ljudstva" v režiji D. Griffitha, film, ki odkrito proslavlja povsem fašistično organizacijo Ku-Klux-Klan.

V ameriški filmski proizvodnji se se pač pojavljajo scenariji o socialnih problemih. Taki filmi se pa niso uveljavili, ter takšne teme niso bile nikoli v skladu z muščenjem ameriških filmskih magnatov. Kljub raznim težavam so se pojavljali na filmskem platnu filmi, ki so gledalcem prikazovali stvarno življenje gentlemanov. V "Božji zemlji" — God's country — kot Američani nežno imenujejo svojo deželo.

V tridesetih letih se je pojavil film "Velika hiša", ki je popolnoma realistično prikazal življenje v tej deželi, življenje, ki vzbuja upor zatirnih.

Pozneje je nastal v Ameriki film "Pobegli kaznjenc" . To je bil prepričevalen dokaz o nepravičnosti in mračnjaštvu ameriškega sodnega postopka, tega stroja, neusmiljenega proti vsakomur, ki mu pride pod koleso.

Filmi, kakršna sta "Sadovi jeze" po Johnu Steinbecku in "Tobačna cesta" po Erskinu Caldwellu, dajejo prav tako kakor romana omenjenih piscev jasno sliko o strahotnem izrabljanju brezposelnih in o brezupremnem položaju uničenih malih farmarjev v južnih državah, ki života rijo človeka nevredno življenje.

Nedavno so v Ameriki vrteli film "Boomerang", ki podrobno in verno prikazuje politične eksponente na nižjih mestih z vsemi njihovimi mahinacijami, da bi se povzpel do višjega položaja. Ti ljudje brez vesti so v svojem stremuštu zmožni celo nedolžnega človeka odsoditi na smrt. Prav ta film živo prikazuje metode, ki jih uporablja ameriška preiskovalna policija, da bi prisili osumljencev k priznaju. Eden izmed igralcev pravi: "Po zakonu je prepovedano nasišite nad osumljencem, nič pa zakonič ne govori o tem, da mora osumljena oseba pred zasiševanjem spati". Tako torej ravnajo z osumljenci, samo da bi iz njih izsilili priznanje, ki je potrebno preiskovalnim oblastem.

Filmov, ki so več ali manj objektivna podoba stvarnosti v USA, je zadnje čase vedno manj. Izpodriva jih v čisto drugem duhu izdelani filmi. Ameriška filmska proizvodnja že zdavnajni več to, kar je bila pred 20 leti. Minili so časi, ko smo se samo nasmehnili in zmigali z rameni nad neštetimi filmi, ki jih ameriška filmska proizvodnja servira svojemu občinstvu. Minili so časi, ko smo vsi našvdušeni občudovali junastvo Robin Hooda in zločinca iz Bagdada ali pa poveličevali Pearl White in Ruth Rollandovo, glavnih junakinjih celih serij pustolovskih filmov.

Vsi reakcije se je vrzel na vse ameriško javno življenje in prav tako tudi na umetniške stvaritve. V našem času sestavljajo pripadniki Ku-Klux-Klana črne liste z imeni ljudi, ki so bili v vojnem času toliko drzni, da so širili človečanske ideale v ameriškem filmu. Ljudje, katerih imena so na teh seznamih, so v nevarnosti, da bodo izgubili delo, ali pa da jih bo ustvarjalno delo onemogočeno.

Grožči oblači se zbirajo nad Charliejem Chaplinom. Prav tako je organizacija protifašističnih igralcev obsojena, da propade. V ameriškem filmu je mesto samo za orgije reakcije, ki jo film tudi nad vse poveličuje. Celo ameriški "nepolitični" filmi morajo biti v službi reakcije vsaj indirektno, to se pravi, da je ne smejo napadati. Nobene razlike ni med ljubavnimi in gangstersko-banditskimi filmi, ker imajo vsi isti cilj: sluziti reakciji in njenim namenom. Gangsterske filme proizvajajo z motivacijo, da je treba narediti konec gangsterju; uspeh je pa ta, da dobre gangsterji v takih filmih glorio, ki samo še pospešuje njihov razvoj in razmah.

ljajo glavno temo, in vsa njih mržnja je osredotočena edinole na zločinca: nič ni povedanega o tem, kako je mogel živeti farmer v takem luksusu in se ukvarjati s tako strašnimi zločini, ampak je vse sovraščo sočalne neenakosti preneseno na posameznika, na zločinca samega. Proizvajalec se končno izda, kako misli: da družbeni red ni kriv in odgovoren za bedo našemnikov, ampak le posamežnik, in to je spet prah v oči ameriške javnosti. Namesto, da bi kazovali sistem, kaznujejo posameznika, in gledalec je zoper ogoljufan. Da se pa spet vse lepo uravna, na koncu tudi zločinec izbere svojo krvido — smrтjo.

Saj ne more biti drugače v družbenem ustroju, ki sloji na nasilju in izkorisčanju, zatoči vse oni, ki bi morali kot navadni zločinci že davno sesi na električni stol, so se razšopirili po mehkih direkturnih nasiljanjih trgovsko-industrijskih družb in podjetij.

Tako je sit volk in koza celo: prevarani so gledalci, ki jim je bilo najavljeni reševanje socialnega problema, na drugi strani pa so še bolj ogorčeni, ker napovedana tema sploh ni bila obravnavana in je dosežen popolnoma nasproten rezultat. Proizvajalec pa ni socialnega problema samo obratno "obdelal", ampak je tudi lepo zasluzil.

Takšno preobražanje socialnih problemov in podikanje povsem nasprotnih rezultatov je danes glavna karakteristična poteza ameriškega filma. Filmi te vrste vodijo k ciničnemu in nehumanemu gledanju na živilensko resničnost. Ameriški filmski proizvajalci, kot predstavniki kapitalistične družbe, streme za tem, da s pomočjo filma spremene Američana v cinika in egoista, ker to ustreza njihovim ciljem. Na tak način žanje po koncu predstave, da so ga vodili, za nos celo dve ur ter mu dali nekaj povsem drugega, ko pa je po toljški reklami upravičeno pričakoval. Ta film mojstrski združuje humor z nasiljem, liriko s pobožnimi pesmimi, vse samo zato, da bi prikazal, kako otroški napaki, ki vodijo do zločina, ni mogoče odpraviti s spremembou socialnih razmer, ampak edinole s skupnim petjem v cerkvi.

Podoben je film "Ana in siamski kralj", ki odkrito poveličuje premoč bele rase nad siamskimi domačini ter povzdigne misionarsko delo mlade, vyzajtelice, ki uči Siamce pokornosti s tem, da jim citira tista mesta iz sv. pisma, ki govorijo o poslušnosti in ljubezni do bližnjega. Dejanje se odigrava v 60. letih preteklega stoletja, ko so Siamci zbrali vse svoje sile, da bi ubranili svojo svobodo in neodvisnost pred Angleži, ki so jim vsili svoj kolonialni sistem in red. Film pa ne prikazuje tega; včasih malo ironičen in dramatičen, sicer na prvi pogled ne dela vtiša, da bi mogel biti škodljiv. Vendar je pa to dobro premišljena propaganda kolonialne politike, ki naj prepiča povprečnega Američana o upravičnosti podvigov, ki se danes godijo v Indoneziji proti Indonezijcem, ki se godijo v brezpravnosti Južni Afriki, ki ji vladata maršal Smuts, ali pa na "svobodnih" Filipinih.

V zadnjem času so se filmski producenti nenasredoma pričeli močno zanimati za socialne teme: za odnos med delom in kapitalom. To ni prav nič čudno, saj je v živiljenju Severne Amerike vse polno socialnih problemov. Ameriški kapitalisti dobro poznavajo pomen vseh socialnih problemov, ki danes že zore tudi v Ameriki. Iščemo scenarije, ki v filmu rešujejo takšna vprašanja, potem pa jih izroč preizkušenim režiserjem, ki vse te probleme postavlja na glavo. Snemajo vse, toda narobe, in film dobri povsem nasproten učinek kot pa bi ga gledalec pričakoval po opisu scenarija in po reklami.

Kot tipičen film te vrste je treba omeniti "Dragonwyck", ki je eden tako pogostih ameriških zločinskih filmov. Lastnik poselstva z gornjim naslovom zastuplja za površje svoje žene, ker mu ne rade otrok, on bi pa rad potomce. V filmu je bilo treba (po scenariju) podrobno prikazati, kakšen je odnos bogatega zemljaškega posestnika do najemnikov, ki jih ta izkorisča do skrajnosti: to bi bilo logično in pravici in tako bi moral biti film v celoti zamišljen. Posestnikov zločini so prikazani do takih podrobnosti, da je socialno vprašanje v odnosu med lastnikom in najemniki potisnjeno v ozadje. Gledaleci so ob prikazovanju zločinov tako silno razburjeni, da popolnoma pozab-

600-letnica Karlove univerze v Pragi

Danes se pogledi svetovne javnosti obračajo na najstarejšo univerzo Češkoslovaške republike in srednje Evrope — na Karlovo univerzo v Pragi, ki že 6 stoletij tako močno vpliva na vse duhovno življenje češkega naroda in države in preko nje na ostalo Evropo. Karlovo univerza v Pragi predstavlja personifikacijo kulturne zgodovine češkega naroda.

Karel IV. je preživel svojo mladost v Parizu, kjer je bil sedež najstarejše univerze tedajne Evrope. Videt je, kakšna nenadomestljiva opora je doma vzgojeno uradništvo za francosko državo. Parisko bivanje mladega kralja je bilo odločilnega pomena, ko je 7. aprila 1348 podpisal akt o ustanovitvi praške univerze. Pričakoval je tudi, da bodo v Prago prihajali tuji iz vseh krajev Evrope in za njegovo postavljanje Novo mesto, novo Prago, katere vzor je bil tudi Pariz. Toda nova univerza se je zelo počasi razvijala. Tuji so začeli prihajati šele, ko jim je bila zagotovljena tričetrtinska večina. Te prednosti so pa postajale toliko bolj krividne, ker so v Nemčiji začeli po vzoru Prage ustanavljati nove univerze. Zadeva je prišla tako daleč, da je 60 let po ustanovitvi praške univerze bil objavljen revolucionarni kutnohorski dekret, ki je dal večino Čehom proti tujem, nakar so tuji z univerze in iz države demonstrativno odšli.

Univerza je s tem sicer prenehala biti mednarodna in pogled na slušateljev, toda pridobil je tudi novi pomen s svojim deonom. To je pa zasluga nesmrtnega Jana Husa, prvega rektora, ki je bil izvoljen po proglašitvi kutnohorskega dekreta. Slavni češki pridigar Jan Hus je postal duhovni vodja taborskega bratstva. M. Jakoubek je dal revolucionarni program in ogromne zmagane revolucionarne vojske so razglasile na program po vsej Evropi. Nad 10 let so vodili papežki luhni krizarske vojne proti Čehom in ne samo vse nemške univerze, temveč tudi krakovska, so se borile proti ognjevitim manifestom, ki so prihajali z Karlove univerze. Po uničenjem rečnice na vodilnih mestih. M. Vavrinec se je boril v času revolucije z zgodovinskimi manifesti. Baláš Mikulaš iz mesta Pelhřimov je postal duhovni vodja taborskega bratstva. M. Jakoubek je dal revolucionarni program in ogromne zmagane revolucionarne vojske so razglasile na program po vsej Evropi. Nad 10 let so vodili papežki luhni krizarske vojne proti Čehom in ne samo vse nemške univerze, temveč tudi krakovska, so se borile proti ognjevitim manifestom, ki so prihajali z Karlove univerze. Po uničenjem rečnice na vodilnih mestih. M. Vavrinec se je boril v času revolucije z zgodovinskimi manifesti. Baláš Mikulaš iz mesta Pelhřimov je postal duhovni vodja taborskega bratstva. M. Jakoubek je dal revolucionarni program in ogromne zmagane revolucionarne vojske so razglasile na program po vsej Evropi. Nad 10 let so vodili papežki luhni krizarske vojne proti Čehom in ne samo vse nemške univerze, temveč tudi krakovska, so se borile proti ognjevitim manifestom, ki so prihajali z Karlove univerze. Po uničenjem rečnice na vodilnih mestih. M. Vavrinec se je boril v času revolucije z zgodovinskimi manifesti. Baláš Mikulaš iz mesta Pelhřimov je postal duhovni vodja taborskega bratstva. M. Jakoubek je dal revolucionarni program in ogromne zmagane revolucionarne vojske so razglasile na program po vsej Evropi. Nad 10 let so vodili papežki luhni krizarske vojne proti Čehom in ne samo vse nemške univerze, temveč tudi krakovska, so se borile proti ognjevitim manifestom, ki so prihajali z Karlove univerze. Po uničenjem rečnice na vodilnih mestih. M. Vavrinec se je boril v času revolucije z zgodovinskimi manifesti. Baláš Mikulaš iz mesta Pelhřimov je postal duhovni vodja taborskega bratstva. M. Jakoubek je dal revolucionarni program in ogromne zmagane revolucionarne vojske so razglasile na program po vsej Evropi. Nad 10 let so vodili papežki luhni krizarske vojne proti Čehom in ne samo vse nemške univerze, temveč tudi krakovska, so se borile proti ognjevitim manifestom, ki so prihajali z Karlove univerze. Po uničenjem rečnice na vodilnih mestih. M. Vavrinec se je boril v času revolucije z zgodovinskimi manifesti. Baláš Mikulaš iz mesta Pelhřimov je postal duhovni vodja taborskega bratstva. M. Jakoubek je dal revolucionarni program in ogromne zmagane revolucionarne vojske so razglasile na program po vsej Evropi. Nad 10 let so vodili papežki luhni krizarske vojne proti Čehom in ne samo vse nemške univerze, temveč tudi krakovska, so se borile proti ognjevitim manifestom, ki so prihajali z Karlove univerze. Po uničenjem rečnice na vodilnih mestih. M. Vavrinec se je boril v času revolucije z zgodovinskimi manifesti. Baláš Mikulaš iz mesta Pelhřimov je postal duhovni vodja taborskega bratstva. M. Jakoubek je dal revolucionarni program in ogromne zmagane revolucionarne vojske so razglasile na program po vsej Evropi. Nad 10 let so vodili papežki luhni krizarske vojne proti Čehom in ne samo vse nemške univerze, temveč tudi krakovska, so se borile proti ognjevitim manifestom, ki so prihajali z Karlove univerze. Po uničenjem rečnice na vodilnih mestih. M. Vavrinec se je boril v času revolucije z zgodovinskimi manifesti. Baláš Mikulaš iz mesta Pelhřimov je postal duhovni vodja taborskega bratstva. M. Jakoubek je dal revolucionarni program in ogromne zmagane revolucionarne vojske so razglasile na program po vsej Evropi. Nad 10 let so vodili papežki luhni krizarske vojne proti Čehom in ne samo vse nemške univerze, temveč tudi krakovska, so se borile proti ognjevitim manifestom, ki so prihajali z Karlove univerze. Po uničenjem rečnice na vodilnih mestih. M. Vavrinec se je boril v času revolucije z zgodovinskimi manifesti. Baláš Mikulaš iz mesta Pelhřimov je postal duhovni vodja taborskega bratstva. M. Jakoubek je dal revolucionarni program in ogromne zmagane revolucionarne vojske so razglasile na program po vsej Evropi. Nad 10 let so vodili papežki luhni krizarske vojne proti Čehom in ne samo vse nemške univerze, temveč tudi krakovska, so se borile proti ognjevitim manifestom, ki so prihajali z Karlove univerze. Po uničenjem rečnice na vodilnih mestih. M. Vavrinec se je boril v času revolucije z zgodovinskimi manifesti. Baláš Mikulaš iz mesta Pelhřimov je postal duhovni vodja taborskega bratstva. M. Jakoubek je dal revolucionarni program in ogromne zmagane revolucionarne vojske so razglasile na program po vsej Evropi. Nad 10 let so vodili papežki luhni krizarske vojne proti Čehom in ne samo vse nemške univerze, temveč tudi krakovska, so se borile proti ognjevitim manifestom, ki so prihajali z Karlove univerze. Po uničenjem rečnice na vodilnih mestih. M. Vavrinec se je boril v času revolucije z zgodovinskimi manifesti. Baláš Mikulaš iz mesta Pelhřimov je postal duhovni vodja taborskega bratstva. M. Jakoubek je dal revolucionarni program in ogromne zmagane revolucionarne vojske so razglasile na program po vsej Evropi. Nad 10 let so vodili papežki luhni krizarske vojne proti Čehom in ne samo vse nemške univerze, temveč tudi krakovska, so se borile proti ognjevitim manifestom, ki so prihajali z Karlove univerze. Po uničenjem rečnice na vodilnih mestih. M. Vavrinec se je boril v času revolucije z zgodovinskimi manifesti. Baláš Mikulaš iz mesta Pelhřimov je postal duhovni vodja taborskega bratstva. M. Jakoubek je dal revolucionarni program in ogromne zmagane revolucionarne vojske so razglasile na program po vsej Evropi. Nad 10 let so vodili papežki luhni krizarske vojne proti Čehom in ne samo vse nemške univerze, temveč tudi krakovska, so se borile proti ognjevitim manifestom, ki so prihajali z Karlove univerze. Po uničenjem rečnice na vodilnih mestih. M. Vavrinec se je boril v času revolucije z zgodovinskimi manifesti. Baláš Mikulaš iz mesta Pelhřimov je postal duhovni vodja taborskega bratstva. M. Jakoubek je dal revolucionarni program in ogromne zmagane revolucionarne vojske so razglasile na program po vsej Evropi. Nad 10 let so vodili papežki luhni krizarske vojne proti Čehom in ne samo vse nemške univerze, temveč tudi krakovska, so se borile proti ognjevitim manifestom, ki so prihajali z Karlove univerze. Po uničenjem rečnice na vodilnih mestih. M. Vavrinec se je boril v času revolucije z zgodovinskimi manifesti. Baláš Mikulaš iz mesta Pelhřimov je postal duhovni vodja taborskega bratstva. M. Jakoubek je dal revolucionarni program in ogromne zmagane revolucionarne vojske so razglasile na program po vsej Evropi. Nad 10 let so vodili papežki luhni krizarske vojne proti Čehom in ne samo vse nemške univerze, temveč tudi krakovska, so se borile proti ognjevitim manifestom, ki so prihajali z Karlove univerze. Po uničenjem rečnice na vodilnih mestih. M. Vavrinec se je boril v času revolucije z zgodovinskimi manifesti. Baláš Mikulaš iz mesta Pelhřimov je postal duhovni vodja taborskega bratstva. M. Jakoubek je dal revolucionarni program in ogromne zmagane revolucionarne vojske so razglasile na program po vsej Evropi. Nad 10 let so vodili papežki luhni krizarske vojne proti Čehom in ne samo vse nemške univerze, temveč tudi krakovska, so se borile proti ognjevitim manifestom, ki so prihajali z Karlove univerze. Po uničenjem rečnice na vodilnih mestih. M. Vavrinec se je boril v času revolucije z zgodovinskimi manifesti. Baláš Mikulaš iz mesta Pelhřimov je postal duhovni vodja taborskega bratstva. M. Jakoubek je dal revolucionarni program in ogromne zmagane revolucionarne vojske so razglasile na program po vsej Evropi. Nad 10 let so vodili papežki luhni krizarske vojne proti Čehom in ne samo vse nemške univerze, temveč tudi krakovska, so se borile proti ognjevitim manifestom, ki so prihajali z Karlove univerze. Po uničenjem rečnice na vodilnih mestih. M. Vavrinec se je boril v času revolucije z zgodovinskimi manifesti. Baláš Mikulaš iz mesta Pelhřimov je postal duhovni vodja taborskega bratstva. M. Jakoubek je dal revolucionarni program in ogromne zmagane revolucionarne vojske so razglasile na program po vsej Evropi. Nad 10 let so vodili papežki luhni krizarske vojne proti Čehom in ne samo vse nemške univerze, temveč tudi krakovska, so se borile proti ognjevitim manifestom, ki so prihajali z Karlove univerze. Po uničenjem rečnice na vodilnih mestih. M. Vavrinec se je boril v času revolucije z zgodovinskimi manifesti. Baláš Mikulaš iz mesta Pelhřimov je postal duhovni vodja taborskega bratstva. M. Jakoubek je dal revolucion

PRED SONČNIM VZHODOM

NOVELA

ANTON INGOLIĆ

(Nadaljevanje)

"Malenkost, gospa Zora!"
Zora je zmedena zložila stvari nazaj v škatlo in jo postavila na polico.

Cez tri dni je Žika sredi dopoldneva rekel Zori: "Pišite svojemu možu, Todor mu je ime, ne? Pišite Todoru, naj pošlje še meni listke, da mu bom mogel pošiljati redno pakete. Čemu bi revež stradal, jaz pa imam vsega dovolj."

"Gospod šef, saj ga niti ne poznate..."

"Nič zato. Sicer pa, če se bojite, da bi imel vaš mož hude misli,"—pri tem jo je hudomušno pogledal—"ne imenujte mojega imena, marveč pišite mu, naj pošlje listke na naslov prehrambevalnega urada."

Zori ni preostalo nič drugega, kakor da se je zahvalila za Žikino velikodušnost.

Žika jo je odtlej vsak dan vprašal, če je že pisala. Ko je čez nekaj dni dobil pritrdilen odgovor, da je bilo že sigurnejši v svoj uspeh, saj je medtem nujnino sinčkom, ki sta pogosto prihajala obiskat mater, vselej natlačil žepo s sladkorjem, po občinskem slugi pa je poslal Zori na dom moke in masti. Čeprav ga je Zora takoj naslednje jutro prosila, naj tega ne dela več, ji je kmalu nato poslal nekaj steklenic vina in lonec medu.

Medtem so se oglasile mlatišnice in v skladisce prehrambevalnega urada je začelo prihajati žito. Ker je bilo čedalje več dela, je postal Žika siten in zadrčen, tudi ga je začelo jeziti, ker je njegova stvar z Žikom tako počasi napredovala. Tudi od Zorinige moza ni bilo listka.

"To je vendar čudno, da se Todor ne oglasi," se je nekega dne razburil. "Dajte mi naslov, imam znanec na komandi."

"Ni treba vpraševati po njem," ga je Zora vsa razburjena zaprosila. "Se bo že javil. Tudi pozimi nisem dobila dva meseca pisma od njega, potem pa kar tri hkrati. Gotovo so ga prenestili kam, advokatski pripravnik je po poklicu in na take posebno gledajo."

Žika je počakal nekaj dni, potem pa je zahteval naslov, da gre z njim na komandaturo. Zora je stala nekaj trenutkov neodločna pred Žiko, slednjici pa ga je ujela za kratko, tolsto roko in zašepetala: "Gospod šef, obljudite, da bo ste molčali, in zaupala vam bom nekaj."

Zika jo je začuden pogledal, toda zaradi njenih toplice drobne roke je bil pripravljen priseči, da ne bo izdal največjih tajnosti te lepe žene. "Brez skrb, Zora, gospa Zora, molčal bom kaškar grob!"

Zora je oklevala še trenutek, potem pa povedala počasi: "Moj mož namreč ni ujet."

Zika je od začudenja izpustil njen roko.

"Váš mož ni ujet? Pa mu pošljate pakete?"

"Ničesar mu nisem poslala..."

"Kje je? V taborišču? V zaporu?"

"Naj vam zadostuje: Todor živi, ni ujet in ne morem mu poslati niti žlice moke."

Od tega dne je Žika vse drugače gledal na Zoro, prejšnji obziri so čez noč padli. Zora je postala ženska, ki si jo lahko vzame brez posebnih pomislekov in nepotrebnih ovinkov, kajti iz

Zorinih besed je sklepal, da je njen mož pri partizanih.

Ze dva dni potem jo je poklical med neuradnimi urami in si jo surovo in bregobzirno vzel. Zora naslednji dan ni prišla v službo, toda Žika je poslal občinskega pandurja ponjo.

Mirno, kakor da se ni ničesar zgodilo, jo je sprejel.

"Zora, kakor hočeš: ali prideš z otrokomoma k meni, kjer se vam bo dobro godilo, ali pa ti nisem več prijatelj. Saj veš, da je še v veljavni zakon: za vsakega moškega, ki gre v partizane, jamčijo njegovi sorodniki. In ti imaš dva sina!"

Zora se je onemogla zgrudila za pisalno mizo.

"Čez dober teden se je preselila k njemu."

Po porazu Nemcev pri Stalingradu, po anglo-ameriški zasedbi severne Afrike, posebno pa zaradi pozivljene dejavnosti partizanskih oddelkov v Srbiji in ostalih jugoslovanskih pokrajinih so postajali glasnejši ljudje, ki so napovedovali boj Žiki in vsem, kar je bilo v mestu in okraju nezdravega in gnilega. Že je tu in tam kaka žena zabrusila Žiki v obraz, da je goljuf in da se redi na račun, revježev. Prvo takšno ženo je Žika vrgel iz pisarne, drugo je dal zapreti, tretji pa je po pandurju dal celo našteti pet na zadnjo ple-

Toda kmalu je dogodilo marsikaj, kar ga niti pustilo ravnodušnega: v sosednjem mestu je nenadoma izginil občinski odbornik, ki je imel v svoji rokah rekvirirano korupo in pšenico, v nekem drugem mestu je dobitio pet ljudi, ki so bili znani petokolonaši in dražinovci, svarilna pisma. Še bolj se je Žika zresnil, ko je na samem veliko noč iz bližnje vasi odšel k partizanom občinski pisar, ki je bil svojcas četnik v Žikinem odredu in ki so ga že tedaj smatrali za nezanesljivega. Do Žikinh ušes so prihajale vse češče ne samo vesti londonskega, marveč tudi moskovskega radia in radia "Svobodna Jugoslavija".

Žika je postal korak manj siguren in' odločen, svojih četniških junaštev ni več omenjal, niti se ni več hvatal, koliko žita, sladkorja in drugega živeža daje dražinovcem, celo partizanov ni več tako odločno napadal, mnoge preproste meščane je začel pozdravljati vnaprej, spočetka kot po pomoti, potem pa dosledno in brez zmedenosti.

Pomladni 1943 pa je nekega večera dejal šolskemu nadzorniku, ko so mu oči postale že vlažne od žganja: "Da ti po pravici povem, nadzornik, dolgčas mi je po šoli. Pomisl, že več kakor dve leti nisem učitelj. Vse mogoče dolžnosti so mi naložile sedanje razmere, toda priznati moram, da sem bil najzadovoljnješi pred vojno kot vzgojitelj. Imaš razred ubogljivih otrok ... Eh, to je vse kaj drugega, kot pa voditi se v Beograd, prosičati za sol, za sukanec, za premog in se truditri za ljudstvo, žeti pa samo kritiko in nehvaležnost."

"Toda, če bi bil učitelj, bi trebuh ne bil tako napet!" ga je peticil nekdo.

Zika je presilil opazko.

"Lahko se vrneš," se je nasmehnil nadzornik

"Tvoje mesto je še vedno prazno."

(Dalje prihodnjid.)

Albanci so se nasmihali: Vse kaže, da misijo to pot resno. Od vseh vetrov so prišli kmetje z vozovi, krampi in lopatami, da bodo pomagali graditi letališče. Radoveno so si ogledovali Angleže, ki so z važnimi in zaposlenimi obrazi hodili naokoli, merili, računalni in se posvetovali. Toda navzicle teh veliki vnmenci načrti niso hoteli biti govoriti.

Nazadnje se je komandan letališča odločil in stopil h generalu.

"Kako je za načrt?"

"Načrti so gotovi. Samo matematika ni. Cemente nam dajte!"

"Tudi brez cementa si bomo kako pomagali," je menil komandan.

"Tia je treba betonirati, sicer ne morem dovoliti, da bi se na takoto letališče spustili en sam britanski letalec."

"V tem primeru je najbolje, da pobereš šila in kopita in odideš nazaj na Angleško, kajti cementa ni in ga ne bo!" je dejal komandan letališča, se poklonil in odšel.

General je gledal v vrata še dolgo zatem, ko je komandan odšel in nečesa nikakor ni mogel ugotoviti. Zato je poklical svojega adjutanta in ga vprašal:

"Ali je Albanec vrata zapolnil?"

Adjutant je pokimal:

"Zapolnil, seveda!"

"A po čem sklepate, da jih je zapolnil?"

"Po čem?" Moj bog, po tem, da so vrata tresnila ob podboje!"

General je razmišljal nekaj časa, nato pa počasi stopil proti vratom in jih skrbno ogledoval:

"Nemara se vam je samo zdejlo. Ta vrata so slaba. Pri za-

"Britanska letala bodo torej, čeprav pod smrtno nevarnostjo, dovožala orožje, da vam pokažejo, kako iskrene simpatije gojimo mi Angleži do vas Albancev."

Toda letal, ki naj bi bila živa priča angleških simpatij za nesrečno albansko ljudstvo, ni bilo do nikoder. Albanci so se spet ozirali v nebo, da so jim akripali vratovali, ali naj so še tako napenjali oči in ušesa, britanskih letal, ki bi jim prinesla orožje, ni in ni bilo.

Komandan letališča se je spet pojabil v generalovi pisarni.

"Naša vojska juriša golih rok na nemške tanke. Vam pa rjava orožje po magacinih."

Komandan je bil zastaven, visok, lep fant, general pa majhen, čokat in zaviljen, zato mu niso bilo prijetno, kadar je govoril z njim stoje.

"Izvolute sestli!"

"Hvala! Albanci smo vajeni govoriti stoje."

Komandan je bil zastaven, visok, lep fant, general pa majhen, čokat in zaviljen, zato mu niso bilo prijetno, kadar je govoril z njim stoje.

"Izvolute sestli!"

"Hvala! Albanci smo vajeni govoriti stoje."

Komandan je bil zastaven, visok, lep fant, general pa majhen, čokat in zaviljen, zato mu niso bilo prijetno, kadar je govoril z njim stoje.

"Izvolute sestli!"

"Hvala! Albanci smo vajeni govoriti stoje."

Komandan je bil zastaven, visok, lep fant, general pa majhen, čokat in zaviljen, zato mu niso bilo prijetno, kadar je govoril z njim stoje.

"Izvolute sestli!"

"Hvala! Albanci smo vajeni govoriti stoje."

Komandan je bil zastaven, visok, lep fant, general pa majhen, čokat in zaviljen, zato mu niso bilo prijetno, kadar je govoril z njim stoje.

"Izvolute sestli!"

"Hvala! Albanci smo vajeni govoriti stoje."

Komandan je bil zastaven, visok, lep fant, general pa majhen, čokat in zaviljen, zato mu niso bilo prijetno, kadar je govoril z njim stoje.

"Izvolute sestli!"

"Hvala! Albanci smo vajeni govoriti stoje."

Komandan je bil zastaven, visok, lep fant, general pa majhen, čokat in zaviljen, zato mu niso bilo prijetno, kadar je govoril z njim stoje.

"Izvolute sestli!"

"Hvala! Albanci smo vajeni govoriti stoje."

Komandan je bil zastaven, visok, lep fant, general pa majhen, čokat in zaviljen, zato mu niso bilo prijetno, kadar je govoril z njim stoje.

"Izvolute sestli!"

"Hvala! Albanci smo vajeni govoriti stoje."

Komandan je bil zastaven, visok, lep fant, general pa majhen, čokat in zaviljen, zato mu niso bilo prijetno, kadar je govoril z njim stoje.

"Izvolute sestli!"

"Hvala! Albanci smo vajeni govoriti stoje."

Komandan je bil zastaven, visok, lep fant, general pa majhen, čokat in zaviljen, zato mu niso bilo prijetno, kadar je govoril z njim stoje.

"Izvolute sestli!"

"Hvala! Albanci smo vajeni govoriti stoje."

Komandan je bil zastaven, visok, lep fant, general pa majhen, čokat in zaviljen, zato mu niso bilo prijetno, kadar je govoril z njim stoje.

"Izvolute sestli!"

"Hvala! Albanci smo vajeni govoriti stoje."

Kako je Ibro

prekanil Italijane

Bilo je 11. aprila 1943, ob drugi obletnici prihoda italijanskih okupacijskih čet, ob drugi obletnici, ko so po "težkih in krvavih borbah" fašistične divizije zavzele "trdnjavo Vič", prebrodile "reko Gradaččico" ter končno "po hudih pouličnih bojih" zasedle mesto Ljubljano. Da, Ljubljana se je pripravljala na to žalostno obletnico in fašistični letališči, kjer so bili soldatska niso vedeli, kaj vse bi navlekli skupaj za ta žalostni praznik. Naš športni letalec Ibro, ki je znan po svoji budomušnosti in drznosti, je sklenil, da bo on nekaj prispeval, kar bo obupatorjevo slavje poživil.

Ibro je že nekaj mesecev pojavljal mimo ljubljanskih cerkva. Pripravljal se je na italijanski praznik in zato izbral cerkveni stolp, na katerega bi se ob določenem dnevu lahko neopaženo povzpel in razobesil slovensko zastavo s pterokraku zvezdo.

Ibro je hotel biti general posebno prijazen, je začel s komandantom kramljati v svoji čudni italijski fronti. Tudi ta trenutek je začel s kramljati v srednici mesta in je "plezalno turo" nanj precej tezavna reč.

Bojni načrt je bil gotov in 10. aprila ob pol 9. uri zvečer je naš Ibro oborzen z zastavo, žico in dlečo kredeta utoljil v medli svetlobi frančiškanske cerkve. Neopazeno je sedel med stare vernice v zadnjih klopeh in čakal ugodenega trenutka, ko bo lahko skrivaj smuknil v zvonik in od tod dalje proti svojemu visokemu cilju. Izbira ni bila preveč težka. Kaj kmalu je ugotovil, da je za tak podvig najprimernejši stolp frančiškanske cerkve, ki stoji v srednici mesta in je "plezalno turo".

Bojni načrt je bil gotov in 10. aprila ob pol 9. uri zvečer je naš Ibro oborzen z zastavo, žico in dlečo kredeta utoljil v medli svetlobi frančiškanske cerkve. Neopazeno je sedel med stare vernice v zadnjih klopeh in čakal ugodenega trenutka, ko bo lahko skrivaj smuknil v zvonik in od tod dalje proti svojemu visokemu cilju. Izbira ni bila preveč težka. Kaj kmalu je ugotovil, da je za tak podvig najprimernejš